

tudi pisati in čitati? Nezmislno je tudi pisati: „Milostni Bog, daj temu čudežu svoj blagoslov!“ (str. 30.). V 2. povestici stoji zapisano (str. 51.): „v najlepši jabelki“, „iz betvice lasi“ (str. 54.), v 3. spisu (str. 65.): „mladi duh“ nam. „mladega duha“. Ker se dandanes mnogo čita in čuje o ženskem vprašanju, o ženski emancipaciji, ni napačno, da je tak glas zadonel tudi v širše kroge.

31. snopič napoveduje „slike iz Prage“. Češki spisal E. Herold. Poslovenil Jos. Faganelj. I. Paganški Višegrad in knežji dvorec. Tu je bajeslovna zgodovina Čehov, dokler se ne pokristijani knez Bořivoj. Polna je zavisti, nemira in notranjih bojov — ogledalo pozneje zgodovine češke, slovanske. Vera sega najgloblje v življenje prej in sega sedaj. V tem spisu je bila težava s pridevniki: „knežino poveleje“, „marmorjev kip“, „knežnemu rodu“, „knežne služabnice“, „zlati pas“. Svojnimi zaimki se preradi skrivajo za pridevnike, vez pa za glagol v glavnih stavkih. Na str. 19. moti stik: „Mej tem je druga polovica srčnih mož, kateri so bili skriti v gozdu, naskočili Devin, vzeli ga in zapalili.“

Vrlo se odlikuje v 32. snopiču prvi spis: „Ne bodimo lipov les!“ Obraz iz življenja. Spisal Franc Pravda, poslovenil Šimon Pomolov. Jezik je lep, pisava poljudna, menj znani izrazi so pojasnjeni. Samo navadno ne rekamo, da ima kdo koga „na želodcu“, ampak „v želodcu“ (stran 6.). Kaj zna in premore vgnezen žid na kmetih, kaže nam ta obraz slično, kakor v 4. snopiču „Protivja“. Drugi spis podaje noveleto: „Blazni goslar“. Češki spisal Jos. Kaj. Týl. Poslovenil A. Petrič. Takih rastlin, četudi so doma pri naših krvnih bratih, ne bi trebalo presajati na slovenska tla, bodisi oblika še tako mična. Kaj so visoki „oskurži“, naj bi se bilo pristavilo.

V zadnjem snopiču nastopa „Gardist“. Češki spisal Al. Jirásek. Poslovenil A. Benkovič. Tu se opisujejo prizori iz leta 1848., v katerih se kaže, „kako je ljudstvo zlorabilo nepričakovano in ne navadno prostost“. Na str. 26. je nejasen stavek: „črnela je ta samota pod silneto visokega jesena“. Na vprašanje „kam?“ odgovarja se z „noter“, ne „notri“ (str. 25.). Dva predloga zapored tudi ni staviti: „zaradi v izbo silečih mož“ (stran 28.). Kosa je padla, torej je ležala, ne „stala“ (str. 43.). „Kanduš“ je neznan Slovincem. Namestu „proglušil“ (str. 64.) naj bi stalo „preglušil“. „Imejoč“ stoji zapisano dvakrat. Glagolni samostalniki naj se rabijo prav redkoma. — Prečitavši po daljšem presledku zopet več snopičev „Slov. knjižnice“ kar zapored, zapazil sem, da se piše redno „učeraj“, pa tudi nedoslednega je marsikaj v pisavi, n. pr.: „kraljičina, gospodična, gospodičina, končno, konečno, zategadelj, zategadel, kateri, kateri“ in pri nekaterih spisih, oziroma prevodih, preveč površnosti.

Val. Bernik.

Hrvaška književnost.

Knjige „Matice Hrvatske“.

Podgorka. Slika iz hrvatskoga Primorja. Napisao Vjenceslav Novak. Osmerka. Str. 184. Cena 75 novč. — Kakor je M. H. po celi domovini lepo razširjena, tako tudi podaje svojim čitateljem v raznih povestih in črticah slike raznih krajev te domovine. Tordinac in Kozarac sta zajemala snov za svoje spise v ravni Slavoniji, Gjalski je podal lepo sliko hribovitega Zagorja in njegovih gradičev, Matavulj in Vodopić sta opisovala dalmatinsko življenje, Lepušić nam je odkril ponosno Bosno, a Novak se je bavil rajši s prekrasnim hrvaškim Primorjem. Tudi „Podgorka“ je natančna slika iz primorskih krajev, zato je pisatelj dobro pogodil, ker jo je nazval sliko, a ne povest. Dejanja je prav za prav malo, marveč so to bolj prizori in sličice, katere so združene v jedno celoto in podajajo dovršeno, raznobarvno sliko.

Luca Stokičeva, živahno, brdko primorsko dekletce, igra se nekega jutra na ladijici, ali po neprevidnosti se ladjica odveže in, preje nego ona opazi, odrine od kraja. Vesla ni nobenega in kdo vé, kaj bi bilo, da baš mimo ne pride mladi stražar pomorske carinarske straže, Mile Lamardžija. Ko vidi nepriliko deklice, skoči z veslom v morje, odplava do ladijice in tako reši dekletce. Da se pri tem sam zagleda v lepo Luco, skoro ni treba omeniti. Vendar težavna je stvar, ker se preprosti stražarji ne smejo ženiti. Deklica ga tudi ljubi, jedenkrat je celó pripravljena, da k njemu odbeži, vendar poslednjič premaga zapeljivo izkušnjava. To ji utrdi značaj. Mile je pošten mladenič, vendar ga strast povsem zaslepi, da jedenkrat škoduje celó svojemu najboljšemu prijatelju. Ker je jako veren in marljiv, a s svojimi tovariši jedenkrat tri mornarje reši, odlikujejo in povišajo ga v službi. Vendar to mu ne more umiriti srca, ker se kesa zaradi tega, da je prijatelju škodoval: zato zapusti svojo sedanjo službo. Obleče se zopet v kmečko obleko in hajdi gori k Luci, kjer ga veselo dočaka njen ded, stara, kremenita kmečka duša, in oba blagoslovi. Vrne se domov k staremu očetu, kateri je že tako hrepenel po njem; sem pripelje tudi svojo nevesto, s katero sedaj živi v božjem blagoslovu.

„Podgorka“ se čita kaj gladko, opisovanje je živo in slikovito, pogovori jedernati, jezik lep, kakor navadno v Novakovih spisih. Luca brezskrbna, kakor otrok, premeni se, ko se ji oglašé neznana čustva; bojimo se že za njo, da ne zaide s prave poti, vendar spomin na umrlo mater in na veliko nevarnost jo reši v poslednjem trenutku in ji ohrani našo naklonjenost. Mile je vsekakor poštena duša, vendar mladeniška lahkomišljenost in pa slepa strast mu vzemó in otemné pamet, dokler ga naposled zopet ne ozdravi stanovitna čistost in nedolžnost Lucina, a tudi s prijateljem se zopet združi in zapusti svojo

službo, samó, da more njemu koristiti. Častitljiva oseba je ded Staniša. Pošten je in značajan, in ljubi nad vse vnučico Luco, katera je ostala brez matere, a mačeha jo kakor navadno pisano gleda. Jako izvrstno je pisatelj orisal tudi življenje v malo večji primorski vasi, in pa prve osebe ondudaj in njih boj za prvenstvo v vasi. Take osebe srečavamo večkrat v življenju.

Poštenost, nedolžnost, prijateljska in zakonska ljubezen zmagujejo naposled, vendar so semtertje nekateri razgovori preveč polzki. Paziti se mora na to, saj knjige Mat. Hrv. tudi mladež mnogo čita. Pisatelj te v „Podgorki“ prav zanima; želimo, da bi nam podal še več dovršenih slik iz primorskega življenja, a njemu obilo krepkega zdravja, ker že dlje časa boleha.

Janko Barlè.

Češka književnost.

Historická mluvnice jazyká českého. Napsal Jan. Gebauer. Díl I. Hláskosloví. V Praze a vè Vidni. Nakládem F. Tempského. 1894. 8°. XII. 702 str. — Zopet se je obogatila češka znanstvena književnost z jednim znanstvenim delom, ki-se dá primerjati z učenimi deli Šafařika in Palackega. To delo pa je tudi plod mnogoletnih težavnih študij, kakor piše učeni prof. v uvodu. Zakaj pisatelj je moral večinoma sam šele zbirati tvarino, za kar je treba mnogo časa pri češkem slovstvu, ki je mnogo starejše in bogatejše kakor naše. To tvarino je bilo treba znanstveno obdelati in zgodovinsko razložiti jezikovne pojave, kakor zahteva zgodovinska slovnica. A pisatelj je pri svojem težkem delu zbiral gradivo skupno za vse štiri dele slovnice, zraven pa tudi sestavljal staročeški slovar. Tako dobé Čehi obširno zgodovinsko slovnico svojega jezika, spisano po zahtevah sedanjega jezikoslovja, dobro došlo ne samó Čehom, ampak vsem, ki se bavijo s slovanskim jezikoslovjem, ob jednem pa tudi staročeški slovar. Natančnejša preiskavanja bodo pač preminjala posamezne trditve, a cena delu kot celoti ostane za vedno.

I. B. Komljanec.

Ruska književnost.

Ilirizm. Izsledovanie po istorii horvatskoj literatury perioda vozroždenija. Platon Kulakovskij. Varšava 1894. VIII. + 411 + 093. Cena 3 rublje. — Kdor hoče umeti sedanjost, mora znati tudi preteklost. Vendar pa še nimamo celotnega dela o prebujenju našega naroda niti južnih Slovanov sploh. Lotil pa se je te naloge ruski učenjak Kulakovskij ter prišel preučavati vire za slovstveno prerojenje k Srbom, Hrvatom in Slovencem samim. Že l. 1882.

je izdal delo o Vuku Karadžiću in po dolgem presledku to knjigo.

V I. poglavju (1—49) nam pisatelj ob kratkem načrtava borbo Hrvatov z Madjari za prava svojega jezika, pričeniši s časi Jožefa II., v katerih se je začela vzbujati narodna zavest avstrijskih narodov, in končavši z l. 1847., ko je hrvaški zbor sklenil zameniti latinski jezik — ne z usiljenim madjarskim, ampak — z narodnim. V II. poglavju (50—81) razlaga slovstveno stanje v Hrvaški, Slavoniji in Dalmaciji do ilirizma. Tretje poglavje (82—396) pa govori v 7 oddelkih o razvitju ilirizma in njegovega slovstva. Opisujejo se prvi oznanjevalci nove dóbe, razpravlja se hrvaško pravopisje in različni poskusi, preosnovati oziroma zjediniti pravopisje za Slovence in Hrvate, omenjajo se spisi in razprave o nekdanji in tedanji „Iliriji“, objasnjuje se stališče ilirizma pri oblastih, doma pri Hrvatih in pri Slovencih, Srbih in Čehih, njegovo napredovanje in padanje, popisuje se delovanje in pomen ilirskih društev in znamenitejših delovateljev v oni dóbi. V IV. poglavju (397—411) se ob kratkem označuje ilirizem in njegov pomen. V opazkah in dodatkih (01—086) se navajajo viri, katere je rabil pisatelj (tako nam je raztreseno podano slovstvo o tem predmetu) in posamezne pripombe z dvema različnima poročiloma Lj. Gaja o svojem delovanju. Pobralljivost knjige pomnožuje naposled kazalo osebnih imen, vendar bi vkljub obširnemu kazalu vsebine želeli še stvarnega kazala, kakor se nahajajo v večjih znanstvenih delih.

To je ob kratkem vsebina te znamenite knjige. Pisatelj se je potrudil podati, kolikor je mogel, popolno in nepristransko sliko o ilirizmu in vseh silah, ki so vplivale nanj v katerem si bodi oziru. Tudi tedanje slovenske slovstvene razmere je pisatelj dobro proučil, ne samo hrvaške, kar bi se dalo iz naslova sklepati. Zato bo po knjigi posegel tudi oni, ki hoče spoznati razvoj našega slovstvenega življenja. Seveda se je pisatelju vrnila tu in tam kaka pomota. N. pr. družba sv. Mohorja šteje „sedaj“ (ko je namreč knjiga izšla) 65.000, ne pa 40.000. — Pisatelj izraža upanje, da se slovenski pisatelji približajo hrv.-srbskim in se oba jezika zlijeta. Ali ako ni bilo to mogoče takrat, pričakovati je sedaj še manj. Pa tudi treba ni tega. Potrebnejše bi pač bilo, da bi vsak izobražen Slovenec razumel bratski nam jezik, k čemur je treba le nekoliko dobre volje.

Izrazilo se je, naj bi se knjiga prestavila v hrvaščino. S tem bi se pač ustreglo veliki večini, ki ne razumeva ruščine. Želeli bi samó, da bi se pri prestavi popravile pomote, ki so se vrinile v izvirnik.

I. B. Komljanec.